Norsk Oljemuseum

Årbok 2022

NORSK OLJEMUSEUM

Savnet etter far

Dokumentasjonsprosjekt om Alexander L. Kielland-ulykken

Barna til de som ble rammet av Kiellandulykken er nå mellom 40-60 år. Hva kan vi lære av deres erfaringer?

av Else M. Tungland

«De etterlatte fikk ikke oppfølging, og den oppfølgingen de overlevende fikk var ikke god nok.» Dette er en av konklusjonene i Riksrevisjonen sin rapport om myndighetenes håndtering av Alexander L. Kielland-ulykken.[1] Rapporten kom over 40 år etter Norges største arbeidsulykke, der en rigg kantret i Nordsjøen rett før påske 1980. 123 menn omkom, 89 overlevde.

Da rapporten ble lagt fram for Stortinget i juni 2021 trodde mange at det ville bli en ny gransking. Riksrevisjonen konkluderte med at det ikke var grunnlag for dette. Stortinget vedtok likevel at det skulle gjennomføres et historisk dokumentasjonsprosjekt om Alexander L. Kielland-ulykken.[2]

Et av målene for arbeidet i dokumentasjons-prosjektet vil være:

Norsk Oljemuseum fikk oppdrag med å gjennomføre det historiske Dokumentasjonsprosjektet om Alexander L. Kielland-ulykken. Det er bevilget til sammen 8 millioner kroner fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Olje- og energidepartementet til prosjektet. Else M. Tungland startet 1. februar 2022 i en treårig prosjektlederstilling.

å bidra til at pårørende, overlevende og andre berørte personer etter Alexander L. Kielland-ulykken føler seg sett, hørt og tatt på alvor – og at de så langt det er mulig får svar på spørsmål.

Minnebanken

Mange etterlatte har allerede fortalt sine historier som er publiserte i Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken. Dette er en samling på nå over 300 intervju fordelt på fem bøker, som er publisert ved Universitetsbiblioteket i Stavanger. Minnebanken bygger på materiale som er innsamlet i arbeid med tidligere Kielland-prosjekt, men det er ennå mange som har noe å fortelle. I dokumentasjonsprosjektet fortsetter derfor arbeidet med å samle flere intervju. Disse vil også publiseres i Minnebanken.

Turer til Storbritannia

Det var mennesker fra åtte nasjonaliteter som var på Kielland da ulykken skjedde. Den største gruppen ikke-norske, var 34 britiske statsborgere. 20 av disse omkom. Vi vet lite om hvordan de som overlevde Kielland-ulykken og pårørende har blitt fulgt opp. I løpet av 2022 ble det derfor, i samarbeid med Kielland-nettverket, gjennomført to turer til Storbritannia, der vi møtte og intervjuet barn og enker etter Kielland-ofre.

Vi har så langt interjuvet to av de overlevende og familiemedlemmer til 11 av de omkomne i Storbritannia.

Alene med sorgen

Deborah Laxon var en av de vi traff i Greath Yarmouth, en vakker ferieby på østkysten av England i nærheten av Norwich. Her var sildefiske og turisme dominerende før mange valgte jobb på oljerigg i stedet for fiskebåt.

Deborah var 19 år da hun våren 1980 reiste til Stavanger. Det var første gang hun var i utlandet. Hun hadde ikke engang pass og måtte ha spesiell innreisetillatelse. Det tunge oppdraget hun hadde fått kunne ikke vente. Hun skulle til Norge for å identifisere sin far Edward Laxon, som omkom i Kielland-ulykken.

Hjemme i England ventet moren, som ikke kunne reise på grunn av sykdom. Med seg hjem hadde hun en liten pose med farens eiendeler: en klokke, et plekter og en lommekniv. Disse fikk hun utdelt før identifiseringen. Moren spurte stadig om hun var sikker på at det var riktig mann hun hadde identifisert.

Moren til Deborah er nå 94 år gammel. Hun ble aldri den samme etter tapet av ektefellen. Deborah sier det samme som flere av de andre etterlatte vi traff. «Jeg mistet ikke bare min far i Kielland-ulykken, men også min mor.»[3]

I Cleator Moor, et lite sted på vestkysten av England, mistet seks menn livet i Kielland-ulykken. Mange menn herfra søkte seg til jobber i Nordsjøen når oljevirksomheten blomstret. Lønningene «i oljå» var mye høyrere enn på det lokale kjernekraftverket i Sellafield.

En av de seks mennene fra Cleator Moor, som omkom, var firebarnsfaren Keith Hunter. Datteren hans Nicola, fylte 9 år dagen etter ulykken. Hun fikk da et bursdagskort i posten,

En klokke, et plekter og en lommekniv var med på å identifisere Deborah Laxons far. Foto: Laxon, privat bilde (til venstre) og Else M. Tungland/Norsk Oljemuseum (til høyre)

som faren hadde sendt til henne fra Kielland. At han aldri kom hjem igjen var noe Nicola hadde vanskelig for å fatte. Hun lagde seg historier om at han fortsatt levde og hadde fått seg en ny familie langt borte et sted. Da vi traff henne i London sommeren 2022 fortalte hun at det var lite snakk om ulykken i oppveksten:

«Min mor fortalte meg ikke om ulykken den dagen det skjedde. Jeg fikk vite det på skolen dagen etter. Noen andre barn hadde hørt de voksne snakke om ulykken hjemme. Jeg har aldri snakket om det. Ingen snakket med meg. Det var ingen steder å gå, ingen å snakke med. Ingen steder å gå for å minnes. Kroppen hans ble aldri funnet. Jeg har fortsatt vanskelig for å tro at han er borte.»

Halvbroren til Nicola, Wayne Hunter, bor fortsatt i Cleator Moor. Han forteller også om manglende informasjon og oppfølging:

«Jeg var fire år gammel da far min omkom i Kielland-ulykken. Å miste en far i den alderen er ikke lett. Minnene fra det som skjedde er veldig vage. Jeg har fortsatt problemer når jeg snakker om det. Lokalsamfunnet prøvde å beskytte oss, så ingen snakket om ulykken. Ingen snakket til

Wayne Hunter var bare fire år da han mistet faren. Tatoveringen «Dad» bak øret vitner om savnet av en far han aldri lærte å kjenne. Foto: Else M. Tungland/Norsk Oljemuseum

et barn om dette. Vi befant oss i en slags boble som ble laget for å beskytte oss, men du var ikke trygg. Det var ikke sunt. Fra erfaring med mine egne barn vet jeg hvor viktig det er å snakke om det som skjer når de er bekymret for noe. Da jeg vokste opp, snakket ingen om det som hadde skjedd.

Riggen gikk ned for førtito år siden, folk sørger fortsatt, og jeg har akkurat begynt å sørge. Ikke på grunn av faren min og det som skjedde med han den gangen, men over alt jeg ikke har fått vite og det jeg tapte. Jeg var fire, og jeg har akkurat begynt å sørge. Jeg synes at vi fortjente bedre oppfølging, vi trengte svar for førtito år siden. Jo mer jeg hører om ulykken, jo flere spørsmål får jeg.»

Det vi fant i England er altså i tråd med Riksrevisjonens konklusjoner. Det er ikke bare i Norge at de etterlatte ikke fikk oppfølging.

Fortsatt noe å lære

Etter Riksrevisjonens vurdering er systemet for å ivareta overlevende og etterlatte etter katastrofer betydelig styrket etter Alexander L. Kielland-ulykken:

«Jeg hadde onkler, men ikke en pappa, det er ikke det samme,» forteller Colin Lamb. På bildet til høyre ser vi ham som barn, sammen med sin far som også het Colin Lamb. Foto: Else M. Tungland/Norsk Oljemuseum (til venstre) og Lamb, privat foto (til høyre)

«Det har kommet på plass lovfestede krav som pålegger alle kommuner å ha planer for psykososial oppfølging av dem som er rammet etter større alvorlige hendelser.»

Selv om ivaretakelsen av mennesker etter en katastrofe er bedre i dag enn i 1980, kan erfaringene til barn av de som omkom i Alexander L. Kielland-ulykken være verd å lytte til.

Noen har slitt med manglende informasjon i oppveksten og ikke fått svar på spørsmål. I Minnebanken er det flere intervju som kan tyde på at mye av dette nok ble gjort i beste mening. Barna skulle skånes for det som var ondt og vanskelig. En vanlig oppfatning på 1980-tallet var at den beste måten å komme seg gjennom sorgen på var å bite tennene sammen, glemme og gå videre. Gutter ble fortalt at «nå er det du som er mannen i huset» og jenter fikk valium.[4] Eller som en sa det:

«Det var lite rom for sorg den gang. Vi trakk oss tilbake på egne rom, og sørget for oss selv.»[5]

Samtalene med de etterlatte reiser også spørsmål ved hvor lenge det er behov for oppfølging etter slike katastrofer. Maureen Fleming, enken etter Michael Fleming, uttrykker at det kan være behov for hjelp langt utover akuttfasen:

«Datteren min betaler fortsatt for terapi i en alder av 49. Hun har betalt tusenvis til terapeuter fordi hun som 6-åring trodde at faren hennes hadde forlatt henne.»

Kanskje hadde behovet for oppfølging i dag ikke vært det samme om barna hadde blitt hjulpet i 1980? Sorg og savn er uansett noe mange fortsatt sliter med. Colin Lamb, sønnen til omkomne Colin Lamb, fra Cleator Moor, setter ord på dette slik:

«Det er noe du savnet i livet, en pappa. Jeg føler at han forlot oss og aldri kom tilbake. Han er der i drømmene. Jeg fikk i det minste min første halvliter sammen med pappa julen 1979. Jeg husker det godt.»

De som mistet sin far i Alexander L. Kielland-ulykken kan lære oss noe om hvordan barn opplever en katastrofe, hva de trenger av hjelp og ikke minst hvordan en slik hendelse har preget livet deres i ettertid. Behov for tiltak i akuttfasen er anerkjent, mens det trolig er mer å lære om behovet for langsiktig oppfølging.

Noter

1 Riksrevisjonen. Undersøkelse av myndighetenes arbeid med Alexander L. Kielland-ulykken. Dokument 3:6 (2020-2021).https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2020-2021/myndighetenes-arbeid-med-alexander-l.-kielland-ulykken-hele-rapporten.pdf Lasta ned 28. mars 2023.

2 Vedtak 1157. https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Vedtak/Vedtak/Sak/?p=83820 Lasta ned 28. mars 2023.

3 Alle sitater er hentet fra: Minnebank Alexander L. Kielland-ulykken. Kielland 2020/Minnebanken. Vi som mistet. Tilgjengelig fra: file:///C:/Users/julia.stangeland/Downloads/Vi+som+mistet.pdf. Lasta ned 28. mars 2023.

4 Kenneth Hagen og Janne Lia Christensen. Vi som mistet.

5 Tone Skirstad. Kielland 2020/Minnebanken. Vi som mistet.